

Dokumenttype	NOU 1985:35	Dokumentdato	1985-08-15
Tittel	Utvalget for vurdering av den offentlige forvaltning i det eksportfremmende arbeid		
Utvalgsleder	Abrahamsen Egil		
Utgiver	Departementet for handel og skipsfart		
Kapittel	Sammendrag og konklusjoner 1 INNLEDNING		

Som et ledd i Eksportens år, besluttet Regjeringen 8. oktober 1984 å nedsette et utvalg under ledelse av administrerende direktør Egil Abrahamsen, Det norske Veritas, med følgende mandat: "a. identifisere næringslivets behov for myndighetenes støtte når det gjelder det eksportfremmende arbeid, samt vurdere den offentlige forvaltnings oppgaver i dette arbeid, virkemidlene, samt organisering med sikte på en rasjonell utnyttelse av midler og personell.

b. vurdere tiltak med sikte på en effektivisering og bedre samordning av myndighetenes og næringslivets feltapparat i den eksportfremmende virksomhet, herunder utenriktjenestens rolle.

Det var Regjeringens forutsetning at foreslåtte tiltak ikke skulle medføre økte bevilgninger fra det offentliges side. Regjeringen la videre vekt på at de små og mellomstore selskapers interesser i utredningsarbeidet ivaretas.

Utvalget har valgt å se på eksportfremmende virksomhet i vid forstand, og har valgt å kalle dette internasjonalisering. Utvalget oppfatter internasjonalisering som bedriftens orientering/strategi for å skape og videreutvikle konkurransedyktighet på internasjonale markeder. Internasjonalisering har ulike former, fra eksport til uteetableringer. Det er ikke noe skarpt skille mellom de ulike former for internasjonalisering.

Til tross for at det har vært Regjeringens forutsetning at de forslag som utvalget kommer med, ikke skal føre til økte bevilgninger, har utvalget funnet at gapet mellom et ønsket/nødvendig nivå og dagens nivå på en del områder er så stort at en likevel har foreslått tiltak som vil medføre økt ressursbruk.

Norsk næringsliv har, med en del unntak kommet relativt kort i sin internasjonalisering. Utviklingen i de internasjonale markeder og kunnskapsinnholdet i og spesialiseringen av varer og tjenester, tilsier at norsk næringslivs videre vekst i stor utstrekning er avhengig av en sterk internasjonalisering i årene fremover.

Internasjonalisering er en forutsetning for at norsk vare- og tjenesteproduksjon skal få et omfang og et lønnsomhetsnivå som gjør det mulig å nå landets økonomiske hovedmål. En vellykket internasjonaliseringsprosess forutsetter at vi kan frembringe varer og tjenester som er internasjonalt konkurransedyktige i kvalitet, pris, leveringstid og i etterservice og at vi kan overbevise potensielle kunder om at dette er tilfelle.

Utgangspunktet for internasjonalisering av en bedrift vil vanligvis være at den i det hjemlige marked har greid å etablere en sunn basis for sin virksomhet. Et økende antall produsenter av varer og tjenester retter seg imidlertid mot et så smalt markedssegment at bedriftene må gå direkte ut på verdensmarkedet. I alle tilfelle er det påkrevet med en god ledelsesstruktur, et produkts- eller tjenestespektrum (produkt eller tjenesteide) som har et godt markedspotensiale, og en kapitalbase og/eller finansiering som gir nødvendig risikoevne i en styrt internasjonaliseringsprosess.

Den internasjonalisering som har funnet sted av norske banker bidrar positivt til internasjonaliseringen av næringslivet forøvrig.

Internasjonalisering kan ikke løse problemene for en bedrift som står svakt på hjemmemarkedet eller har en svak ledelsesstruktur, kapitalstruktur, eller et svakt produktspektrum.

Selv om disse forhold må være den enkelte bedrifts ansvar, kan og skal det offentlige apparat hjemme og ute bidra i den enkelte bedrifts

internasjonaliseringsprosess ved å tilrettelegge et gunstig klima og gode rammebetingelser for bedriftene, ved å bygge ut nødvendig infrastruktur for næringslivsorientert opplæring og utdanning, ved hensiktsmessige og effektive støtteordninger for eksportfremmende virksomhet, FoU, markedsforskning og annen infrastruktur hjemme og ute, ved ordninger for avdekning av politisk og kommersiell risiko samt ved andre spesielle finansielle virkemidler.

Fremfor alt må vi ha et dedikert offentlig apparat ute og hjemme som kan bistå bedrifter i deres bestrebelser for å vinne fram i internasjonaliseringsprosessen. Særlig hensyn bør tas til de små og mellomstore bedriftene.

Organiseringen av de offentlige virkemidlene og av det offentlige apparat hjemme og ute berører i høy grad spørsmål om departementsstrukturen og arbeidsdelingen mellom departementene. Departementsstrukturen fastlegges ut fra mange hensyn av praktisk og politisk natur. Utvalget har funnet det riktig å påpeke visse svakheter ved departementsstrukturen. Flertallet har fremmet enkelte forslag til endringer.

I det etterfølgende har utvalget først (punkt 2) gjennomgått det den oppfatter som de mest sentrale problemstillinger i det offentliges arbeid for å fremme internasjonalisering av næringslivet. Utvalgets hovedkonklusjoner og tilrådinger er samlet i punkt 3.

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON

Mål og virkemidler for myndighetenes internasjonaliseringsfremmende virksomhet er utviklet skritt for skritt for å løse konkrete problemer eller utnytte muligheter for den utekonkurrerende del av norsk næringsliv. Dette har ført til et mangfold av virkemidler og mange aktører som administrerer virkemidlene.

Internasjonalisering må sees som en integrert del av vår økonomiske politikk for økt vekst og sikret sysselsetting, på samme måte som satsing på industriell og markedsorientert forskning og utvikling.

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON

2 1. Organisering og beslutningsstruktur.

Følgende departementer og institusjoner er i større eller mindre grad involvert i utformingen av retningslinjer, administrasjon og iverksetting av internasjonaliseringstiltak (listen er ikke uttømmende):

Handels- og skipsfartsdepartementet (Hd), Utenriksdepartementet (Ud), Departementet for utviklingshjelp (Duh), Industridepartementet (Id), Samferdselsdepartementet (Sd), Kommunal- og arbeidsdepartementet (Kad), Forsvarsdepartementet (FD), Fiskeridepartementet (Fid), Finansdepartementet (Fd), Olje- og energidepartementet (Oed), Landbruksdepartementet (Ld), Norges Eksportråd (NE), Industrifondet (IF), Distriktenes Utbyggingsfond (DU), Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), Reiselivsnæringsens markedsføringsorgan (NORTRA) og Eksportfinans.

Feltapparatet ute består av:

- 75 utenriksstasjoner med utsendt UD-personell i 57 land,
- 8 spesialutsendinger tilknyttet utenriksstasjonene,
- 8 NORAD-kontorer i 8 hovedsamarbeidsland

- 39 eksportrådskontorer i 34 land, hvorav 23 er bemannet med eksportutsendinger
- 9 NORTRA-kontorer i 9 land,
- 443 valgkonsulater.

Ansvarsdelingen mellom departementene og institusjonene kan i stikkord beskrives som følger:

- bevilgning, styring og policy: Duh, Fid, Hd, Id, Kad, Sd, Ud
- administrasjon av uteapparatet: Duh, UD, NE og NORTRA
- faglig oppdragsgivning til uteapparatet: Duh, FD, Fid, Hd, Id, Ld, Oed, Ud, NE og NORTRA
- rådgivning til bedrifter hjemme: Duh, Fid, Hd, Id, Ud, NE og NORTRA
- finansielle virkemidler: Duh, Fd, Fid, Hd, Ld, Sd, Ud, DU, GIEK, IF, NE, NORTRA, Eksportfinans og Industribanken

For det alt overveiende antall norske bedrifter, vil

internasjonalisering fortsatt være synonymt med eksport. Dette forhindrer ikke at et vesentlig antall norske bedrifter i en lang rekke vareproduserende og tjenesteytende næringer, har gått eller er i ferd med å gå lenger i sin internasjonalisering. For de fleste bedrifter er internasjonalisering en prosess som strekker seg fra enkle eksportkontrakter til full etablering ute. I prosessen er det viktig å ha en åpen og profesjonell holdning til markedsføring og markedsevaluering, forskning og utvikling samt internasjonal økonomi og finansiering. For at myndighetene skal kunne være en effektiv medspiller i næringslivets internasjonalisering, må næringspolitikken, den utenriksøkonomiske politikk og den infrastruktur som skal gi oss kompetanse og slagkraft tilpasses disse forhold.

Det er derfor ønskelig at myndighetenes ansvar for utforming av de overordnede retningslinjer for fremme av næringslivets internasjonalisering samordnes, og at det utøvende ansvar delegeres til et lite antall aktører som kan opprettholde en slagkraftig organisasjon med kompetent og effektiv stab.

Dagens departementsstruktur oppfyller ikke dette mål på en tilfredsstillende måte. Det er for liten samordning og gjensidig identifikasjon mellom det store antall departementer som er involvert i næringslivets internasjonaliseringsprosess. Spredning av ansvaret for den offentlige politikk på sektorinteresser leder ofte til sprikende politiske signaler. Internasjonaliseringsaspektet får ikke tilstrekkelig gjennomslag i den økonomiske politikk og i næringspolitikken. Det oppstår også situasjoner med dobbeltarbeid og rivalisering. Ansvarsdelingen gir ikke tilstrekkelig fellesskap i arbeidsoppgaver og gjensidig identifikasjon mellom ute- og hjemmeapparatet, og apparatet kan ofte være uoversiktlig for næringslivet.

Internasjonalisering utgjør en begrenset del av en lang rekke departementers ansvars- og arbeidsområde. Handelsdepartementet og Utenriksdepartementet er imidlertid i en særstilling i denne sammenheng, på grunn av at internasjonal virksomhet pr definisjon er hoveddelen av disse departementers ansvarsområde. Handelsdepartementet ble i 1978 styrket, med sikte på at det kan yte en økt innsats for norsk eksport og for andre handelspolitiske oppgaver, og departementet fikk da ansvaret for ledelsen og koordineringen av utenrikshandelspolitikken. Utenriksdepartementet har i tillegg til sitt generelle ansvar for utenrikspolitikken den koordinerende funksjon mellom utenrikspolitikken og Norges handelspolitiske forhold til utlandet. Det er også mellom disse to og mellom Hd og utenriksstasjonene at de største muligheter for effektivisering gjennom en omorganisering finnes.

I tillegg til bedret kommunikasjon mellom ute- og hjemmeapparatet, ser utvalget behov for sterkere styring og klarere prioritering av ressursbruken i uteapparatet med utgangspunkt i Norges økonomiske, handelspolitiske og kommersielle interesser. Dette gjelder spesielt for utenriksstasjonene, og utvalget har skissert en mulig omorganisering av apparatet basert på en regionalisering av ansvar og styring.

For å videreutvikle forutsetningene ved utenriksstasjonene og Eksportrådets kontorer for at disse skal yte den spesialiserte assistanse som næringslivet har og vil få behov for i fremtiden, er det behov for å foreta en undersøkelse som kan gi en oversikt over i hvilken utstrekning man i dag har personell med aktuell faglig bakgrunn til å dekke næringslivets forskjellige behov for tjenester i de forskjellige geografiske områder.

Kapittel Sammen drag og konklusjoner
2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON
2 2. Kompetanse

Både i næringslivet og i det offentlige er det en begrenset mengde personell med den bredere utdannelse og erfaring som vi trenger for en sterkere internasjonaliseringsprosess. I næringslivet er mangel på personell med relevant bakgrunn et av de viktigste hindre for en økt internasjonaliseringsgrad. I det offentlige kan mangel på slikt personell medføre at kvaliteten av arbeidet som utføres, ikke er god nok. Manglende kompetanse på dette området i feltapparatet kan være en hindring for en effektiv utnyttelse av feltapparatet i det eksportfremmende arbeidet og i arbeidet for å fremme internasjonalisering av næringslivet.

Både i næringslivet og i det offentlige er det for få medarbeidere med bred utdannelse og erfaring som er relevant for næringslivets internasjonalisering. Kompetansenivået for den enkelte medarbeider er gjennomgående for lavt.

For å bøte på disse problemer, er det behov for betydelig økte ressurser for å dekke følgende behov:

- større kapasitet for grunnutdannelse innen økonomi, markedsføring, teknikk og språk,
- utbygging av mulighetene til å studere i utlandet. Utbyggingen må starte med en opprustning av grunnskolen og den videregående skole slik at vår studenteksamen igjen blir akseptert ved toneangivende utenlandske høyskoler og universiteter (International Baccalaureat eller lignende)
- stipendier til utenlandsopphold av kort varighet for ledere i næringslivet,
- kurs og andre former for videreutdanning innen fag relevante for en sterkere internasjonaliseringsprosess,
- opplæring i praktisk eksportarbeid for ledere i små og mellomstore bedrifter.
- aspirantordning for kompetanseoppbygging innen feltet internasjonalisering, ved utbygging og endring av eksisterende ordninger i Ud, Eksportrådet og Industrifondet. Ordningen bør danne grunnlag for rekruttering til både næringslivet og det offentlige. Den bør blant annet omfatte praksis både i det offentlige uteapparat og i norske datterselskaper i utlandet. Den bør i hovedsak være rettet mot kandidater med teknisk/økonomisk/administrativ bakgrunn på universitetsnivå.

I det offentlige er det i tillegg spesielt behov for:

- bedret rekruttering- og personalpolitikk,
- tiltak for å vitalisere utenriksstasjonene og valgkonsulatene,
- tiltak for å øke tjenestemenns internasjonale erfaring og kontakt med norsk næringsliv i utlandet, blant annet gjennom lengre og hyppigere utenlandsopphold.

Utvalget har med tilfredshet merket seg at Norges Eksportråd er i ferd med å utvikle et eksportutviklingsprogram for små og mellomstore bedrifter.

Kapittel Sammen drag og konklusjoner
2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON
2 3. Informasjon

Det finnes et stort antall kilder til markedsinformasjon og veiledning for næringslivet, blant annet har Ud, Hd, Oed, Id, NE, NORTRA, GIEK, Norges Rederiforbund, banker og internasjonale databaser slik informasjon: Tilsvarende finnes spredt på forskjellige steder oversikter, delvis sektorpregete, over eksisterende virkemidler for internasjonalisering. Det finnes imidlertid ingen oppdatert, samlet og fullstendig oversikt over de offentlige virkemidler for internasjonalisering.

Problemstillingen for næringslivet er ikke at det er mangel på informasjon, men snarere at det er for mange informasjonskilder. Informasjonen er ikke tilstrekkelig selektiv og målrettet, og koordinering og redigering av den eksisterende informasjonsstrøm er ikke god nok. Informasjon fra banker og andre private kilder forefinnes allerede i meget stor utstrekning i databaser som næringslivet kan kjøpe seg adgang til. Tilsvarende gjelder ikke for informasjon fra det offentlige, det være seg markedsinformasjon eller opplysninger om virkemidler som står til rådighet.

Det er ønskelig å lette tilgangen til markedsinformasjon og oversikt over tilgjengelige virkemidler ved at slik informasjon etterhvert samles i databaser som hver enkelt institusjon eller organ trenger for sin egen virksomhet samtidig som hver av disse databasene går inn i en større menystyrt database. Brukerne skal gjennom denne menystyrte database kunne koble seg inn og ved passord få tilgang til informasjon de er berettiget til å hente ut. Det er samtidig behov for bedret informasjon til næringslivet om eksisterende virkemidler i form av en trykksak som ajourføres med regelmessige mellomrom og hvor blant annet mulighetene for abonnement på disse databaser beskrives.

Utvalget ser som meget positiv den økte satsing som det i den seneste tid er lagt opp til, blant annet etter initiativ fra næringslivet for en langsiktig profilering av Norge i utlandet, innenfor et vidt spektrum fra direkte næringslivsrettet informasjon til kulturelle aktiviteter. Utvalget vil spesielt fremheve den norske EPCOT-paviljongen, deltakelsen på EXPO '86 i Vancouver og initiativet til et Norsk Forum. Utvalget har dessuten merket seg at Utenriksdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe for en langsiktig PR-plan for presentasjon i utlandet av det moderne Norge. Norge er fortsatt lite kjent i utlandet både som turistmål og som industrinasjon, og det er behov for en mer målbevisst holdning til dette fra det offentliges side.

Kapittel Sammen drag og konklusjoner

2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON

2 4. Offentlige tjenester og finansielle virkemidler

De virkemidler som idag eksisterer for å fremme næringslivets internasjonalisering omfatter blant annet følgende tjenester fra det offentlige:

- døråpning
- rådgivning
- informasjonsinnhenting og formidling
- bilateralt og multilateralt samarbeid mellom nasjoner
- handelspolitisk assistanse.

Dessuten finnes 30 sett av finansielle virkemidler spredt på 14 institusjoner. De finansielle virkemidler har form av:

- garantier
- lån
- kredittstøtte
- støtte til uteetableringer
- støtte til eksportfremstøt, informasjonstiltak og markedsføringstiltak.

Videre er Norge medlem av en rekke nordiske og andre internasjonale

organisasjoner med finansielle virkemidler tilgjengelig for norske firmaer.

Det mangfold av virkemidler som i dag eksisterer, er et gode ved at det representerer et variert tilbud til bedriftene. Spredning av virkemidler på et stort antall forvaltende institusjoner kan imidlertid føre til problemer. De faglige miljøer i de forvaltende organer blir lett for små. Ofte har de andre oppgaver i tillegg til å forvalte virkemidlene. Dette forsterker problemene med apparatets kompetansenivå og kan gå utover profesjonaliteten i behandlingen av de enkelte saker. Videre kan systemet virke uoversiktlig for deler av næringslivet og for små bedrifter er det ressurskrevende å opprette kontaktflater mange steder i det offentlige apparat.

Den vekt som legges på forskjellige kriterier for bruk av virkemidler, varierer avhengig av den enkelte ordning og den institusjon som administrerer den. Til tross for et stort antall finansielle virkemidler kan bedrifter med spesielle produkter og markedsføringsmønstre allikevel falle utenfor dagens virkemidler da en blant annet på grunn av knappe ressurser har utformet strenge retningslinjer. Sektorinndelingen av de finansielle virkemidlene har dessuten ført til en ulik fordeling av ressurser på de forskjellige bransjer.

Utvalgets gjennomgang av de virkemidler som finnes i dag, synes å tyde på at de fleste formål rettet mot vareproduserende industri i prinsippet kan tas vare på innenfor eksisterende ordninger, men begrensede ressurser fører til at mange tiltak, f.eks. teknisk kundeservice, ikke kan tilgodesees. Et område som også faller utenfor systemet er assistanse til bedrifter som har problemer med forfalskning og kopiering av sine produkter.

Utvalget vil påpeke at de fleste virkemidler er tilrettelagt for vareproduserende industri. Det ligger et stort vekstpotensiale i tjenesteytende næringer, herunder reiselivsnæringen, som bør få større oppmerksomhet i fremtiden. Utvalget ser det i denne forbindelse som positivt at Industrifondets nye ordning med ansvarlige lån for uteetablering blant annet er tilgjengelig for bedrifter i reiselivsnæringen.

Reiselivsnæringen har til nå i stor grad ikke hatt adgang til å trekke på de generelle virkemidler. Næringen og dens produkter har en rekke særtrekk. Utvalget ser behov for en helhetsvurdering av virkemidler for omstilling, vekst og internasjonalisering av reiselivsnæringen.

Det er fra flere hold i den senere tid reist spørsmål om offentlig støtte til opprettelse av handelshus i Norge. Utvalget har ikke vurdert dette spørsmål i detalj, men anser en utvikling av private handelshus på kommersiell basis som mest hensiktsmessig.

For å oppnå en målrettet ressursfordeling, må de retningslinjer som legges til grunn for fordelingen av virkemidler i større grad baseres på et sett med felles kriterier. Utvalget har i punkt 3.5 kommet med forslag til et slikt sett med overordnede kriterier.

For å effektivisere ressursbruken, sikre en større grad av likebehandling av bransjer og bedrifter og å øke profesjonaliteten i det forvaltende apparat, er det ønskelig å samle flest mulig av virkemidlene i et begrenset antall institusjoner. En økt ressurstilgang for å fremme internasjonalisering vil kunne gi større fleksibilitet med hensyn til hvilke typer tiltak som kan støttes. Det er også behov for i sterkere grad og mer bevisst å prioritere prosjekter med høy rentabilitet.

Kapittel Sammen drag og konklusjoner

2 BESKRIVELSE OG ANALYSE AV DAGENS SITUASJON

2.5. Rammevilkår

Gode generelle rammebetingelser påvirker og er en forutsetning for effektiv internasjonalisering. Rammevilkårene omfatter blant annet den generelle økonomiske politikk forskjellige former for reguleringer, skatteregler og offentlige disponeringer i form av blant annet offentlig innkjøp utviklingskontrakter og bistandspolitikk. Særlig for enkelte

tjenestenæringer, (f.eks. skipsfart) er deregulering av eksisterende regelverk, ikke minst deler av den eksisterende valutalovgivning, de mest relevante virkemidler. Positive virkemidler til å fremme eksport generelt sett er av mindre interesse for disse næringer selv om de vil ha glede av generelle kompetansehevende tiltak i vårt samfunn.

Det er etter utvalgets syn behov for at man i større utstrekning tar hensyn til internasjonaliseringsaspektet ved utformingen av de forskjellige rammevilkår, og utvalget har i kapittel 3.2.2.1. pekt på flere konkrete problemer i denne forbindelse.

Utvalget vil spesielt peke på den varebistand som gis til utviklingsland gjennom Departementet for utviklingshjelp. Det foretas gjennom denne omfattende kjøp av norske varer og tjenester, og den er således av betydning for norsk eksport. Varebistanden er tatt med i oversikten over de totale midler til fremme av norsk eksport og uteetableringer, men utvalget har forøvrig funnet at en vurdering av denne faller utenfor dens mandat.

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER

Mål

Utvalget er blitt stående ved følgende overordnede målformulering for myndighetenes politikk for fremme av næringslivets internasjonalisering:

Myndighetenes internasjonaliseringsfremmende virksomhet er et ledd i arbeidet for å utvikle et lønnsomt, allsidig og vekstkraftig norsk næringsliv. Arbeidet har som overordnet mål gjennom vekst og utvikling å sikre sysselsetting og trygge velferdsnivået samt bidra til å opprettholde hovedtrekkene i dagens bosettingsmønster i Norge.

Myndighetene bør i sin politikk for fremme av næringslivets internasjonalisering likestille vare- og tjenesteproduserende næringer.

På denne bakgrunn tilrår utvalget at Statsråden for handel og skipsfart overfor Regjeringen og berørte statsråder, tar de initiativ som er nødvendig for snarest å få gjennomført følgende tiltak:

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER

3 1. Organisering og beslutningsstruktur

a) Utvalget vil enstemmig tilrå at de deler av Hd som arbeider med utenrikshandel og skipsfartsspørsmål og de deler av Ud som arbeider med utenriksøkonomiske spørsmål samles i en utenriksøkonomisk enhet.

b) For å sikre synergieffekter i internasjonaliseringsarbeidet og parallell behandling av næringene, bør eksportsiden av arbeidet med reiselivsnæringen i Samferdselsdepartementet knyttes til den utenriksøkonomiske enhet.

c) De operative institusjoner, dvs Norges Eksportråd, NORTRA, Garanti-Instituttet for Eksportkreditt og 108-ordningen for Eksportfinans bør knyttes til den utenriksøkonomiske enhet, men beholde sin nåværende uavhengige stilling.

d) Den utenriksøkonomiske enhet må ha dedikert personell med

spesialkompetanse i sitt uteapparat tillempet de spesielle krav som den utenriksøkonomiske enhet og næringslivet måtte stille. Det utøvende uteapparat sees i sammenheng med en parallell og videre utvikling av NE's og NORTRA's uteapparat og en eventuell samordning av disse.

e) Utvalgets flertall (medlemmene Abrahamsen, Bye, Kielland, Kveim, Langeland, Langfeldt, Larsen, Løvald, Nerheim, Otterbech og Selmer) anbefaler å knytte den utenriksøkonomiske enhet til Utenriksdepartementet, men med en egen statsråd for utenrikshandel og internasjonalisering, en egen departementsråd og et delvis felles integrert embetsverk (jf kapittel 3.3 s 43).

Utvalgets mindretall (medlemmene Bale, Henningsen, Oftedal Sjaastad, og Sjøberg) finner ikke at det er grunnlag for en tilrådning med hensyn til hvilket departement en slik utenriksøkonomisk enhet bør knyttes til. Som nærmere omtalt i kapittel 3.3., s 43, kan en alternativ løsning baseres på et frittstående fagdepartement for utenrikshandel og skipsfart. Videre bør forholdet til de enkelte næringsdepartementer vurderes mer inngående.

f) Utvalget anbefaler at Regjeringen blant sine medlemmer oppnevner et internasjonaliseringsutvalg som utformer de overordnede mål og retninglinjer for vår internasjonaliseringsprosess og koordinerer de enkelte departementers delttagelse i denne. Det utøvende ansvar for dette arbeid med tilhørende myndighet delegeres til et minst mulig antall statsråder. Statsråden for den utenriksøkonomiske enhet bør ha en sentral stilling i internasjonaliseringsarbeidet.

Kapittel Sammen drag og konklusjoner

3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER

3 2 Kompetanse

Utvalget konstaterer at tilgangen på personell med relevant faglig bakgrunn og internasjonal legning og erfaring utgjør en betydelig flaskehals i næringslivet og i det offentlige apparat.

Utvalget foreslår derfor en kraftig utbygging av mulighetene for aspirant- og stipendiatopplæring til beste både for næringslivet og det offentlige apparat. Konkret foreslår utvalget: a) De eksisterende ordninger i Utenriksdepartementet, Eksportrådet og Industrifondet utvides over en femårsperiode med 80-120 kandidater pr år. Turnustjenestens varighet settes til 2 år og tilrettelegges for kandidater med teknisk, økonomisk/administrativ og markedsorientert bakgrunn, fortrinnsvis på universitetsnivå.

Ordningen bør omfatte praksis både i det offentlige uteapparat og i norske datterbedrifter i utlandet. På basis av erfaringer fra Eksportrådet og næringslivet, vil utgiftene være i størrelsesorden 250 000 - 300 000 kr pr kandidat pr år.

Utvalget anbefaler at det umiddelbart nedsettes et planleggingsutvalg med representanter for de berørte instanser og under styring av det foreslåtte Regjeringens Internasjonaliseringsutvalg, med sikte på å gjennomføre ordningen fra høsten 1986.

b) De utøvende institusjoner NE, Industrifondet og NORTRA får tildelt midler for stipendier til ledere i næringslivet for kortere etterutdanningsopphold i utlandet. Stipendiene bør rettes mot 6-8 ukers opphold ved anerkjente internasjonale "business schools" og liknende. De bør dekke 50% av kostnadene inklusive lønn til stipendiatene. Man bør ta sikte på et 50-talls stipendiat pr år i tillegg til eksisterende ordninger.

c) Utvalget tilrår at det foretas en undersøkelse av i hvilken grad man idag ved utenriksstasjonene og Eksportrådets kontorer har personell med aktuell faglig bakgrunn til å dekke næringslivets forskjellige behov for tjenester i de forskjellige geografiske områder. Resultatet av en slik undersøkelse legges til grunn for den videre utbygging av uteapparatet.

Undersøkelsen må imidlertid ikke føre til forsinkelse av de øvrige forslag fra utvalget.

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER

3 3. Informasjon a) Utvalget tilrår at de utøvende institusjoner snarest utvikler egne databaser for markedsinformasjon og virkemidler i internasjonaliseringsprosessen. Næringslivet og forvaltningsapparatet bør kunne koble seg til ikke-konfidensielt innhold i disse databaser gjennom en menystyrt database som også bør kunne hente informasjon fra private databaser i Norge og i utlandet.

- b) Utvalget foreslår at Eksportrådet får i oppdrag å tilrettelegge og vedlikeholde en slik sentral menystyrt database og at de øvrige aktører utvikler og vedlikeholder sine egne databaser.
- c) Utvalget tilrår at Handels- og skipsfartsdepartementet (senere Den utenriksøkonomiske enhet) årlig utarbeider en oppdatert brosjyre over tilgjengelige virkemidler.
-

Kapittel Sammendrag og konklusjoner

3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER

3 4. Offentlige tjenester og finansielle virkemidler a) De finansielle virkemidler i internasjonaliseringsprosessen samles i et fåtall institusjoner, først og fremst Norges Eksportråd, NORTRA, Industrifondet, GIEK og Eksportfinans.

- b) Følgende felles overordnede kriterier bør legges til grunn ved utformingen av både generelle og finansielle virkemidler:
- 1) Myndighetenes engasjement skal bidra til å styrke bedriftenes virksomhet i Norge.
 - 2) Myndighetenes engasjement bør i størst mulig grad tilpasses de behov som næringslivet påpeker. Det offentlige bør ha mulighet til å stille resultatkrav, samt velge ut de satsningsområder som gir størst samlet effekt av myndighetenes ressursinnsats. En forutsetning for offentlig medvirkning må være at rentabiliteten av prosjektene over tid er god. Initiativtagerne må demonstrere dette ved eget økonomisk engasjement og realistiske planer for prosjektet.
 - 3) Det offentliges bistand skal være hjelp til selvhjelp og bidra til kompetanseoppbygging i bedriften.
 - 4) Virkemidlene skal generelt være tilgjengelige både for vare- og tjenesteproduserende næringer, uavhengig av bransje. Små og store bedrifter bør ha like muligheter til å utnytte virkemidlene, samtidig

- som spesielle hensyn tas til små bedrifters behov for risikoavlasting.
- 5) Virkemidlene må være i overensstemmelse med våre internasjonale forpliktelser.
 - c) Bedriftene bør primært få støtte med utgangspunkt i strategiske markedsplaner, eventuelt til utarbeidelse av disse.
 - d) Flere typer markedsføringstiltak bør kunne støttes for å oppnå større fleksibilitet for bedriftene. Internasjonal markedsføring er en risikofylt investering på lik linje med FoU. Utvalget anbefaler derfor utredet en ordning for risikoavlasting som supplement til Industrifondets ordning med ansvarlige lån for uteetablering.
 - e) Utvalget tilrår at det nedsettes et utvalg til å foreta en helhetsvurdering av virkemidler for omstilling, vekst og internasjonalisering av reiselivsnæringen.
 - f) Utvalget tilrår at det stilles midler til rådighet til juridisk bistand for bedrifter som utsettes for kopiering og forfalskning av sine produkter.
-

Kapittel Sammen drag og konklusjoner
3 TILRÅDNINGER OG KONKLUSJONER
3 5. Rammevilkår

- a) Utvalget anser det som ønskelig at det på ny vurderes om det er grunnlag for opprettholdelse av dagens valutaregulering.
-